

δεξιός

δεξιός, -ά, -ό κ. δεξής, -ιά, -ί, επίθ. [*<αρχ. δεξιός*], δεξιός. **1.** που πιστεύει στην πολιτική θεωρία του δημοκρατικού συντηρητικού χώρου: «όλοι οι δεξιοί βουλευτές καταψήφισαν το νομοσχέδιο». **2α.** ως ουσ. αυτός που χρησιμοποιεί το δεξί του χέρι ή, αν είναι ποδοσφαιριστής, το δεξί του πόδι, περισσότερο από το αριστερό: «ο γραφολόγος υποστηρίζει πως, αυτός που έγραψε το σημείωμα, ήταν δεξιός (δεξιόχειρας) || οι πιο πολλοί παίχτες που παίζουν στις ελληνικές ποδοσφαιρικές ομάδες είναι δεξιοί». **β.** ο ψάλτης που ψέλνει στο δεξιά αναλόγιο της εκκλησίας: «κάθε Κυριακή ψέλνει στην τάδε εκκλησία, όπου είναι δεξιός (ενν. ψάλτης)». **3α.** το θηλ. ως ουσ. **η δεξιά,** το δεξί χέρι και, κατ' επέκταση, το χτύπημα που δίνεται σε κάποιον με το δεξί χέρι (γροθιά, μπάτσα, σφαλιάρα κ.λπ): «του 'δωσα μια δεξιά κι είδε τον ουρανό με τ' άστρα». Σπάνια αναφέρεται ο τρόπος με τον οποίο καταφέρεται το χτύπημα, αλλά σχεδόν πάντα αυτό δείχνεται με χειρονομία. Π.χ.: αν το χτύπημα δόθηκε με τη γροθιά, τότε το χέρι κινείται προς τα μπροστά με τη γροθιά σφιγμένη, αν δόθηκε μπάτσα, τότε το χέρι κινείται μπροστά με την παλάμη ανοιγμένη ή από πάνω προς τα κάτω κ.λπ. Η χειρονομία γίνεται παράλληλα με την εκφορά του λόγου. **β.** η πολιτική παράταξη που ανήκει στο δημοκρατικό συντηρητικό χώρο: «η δεξιά κυβέρνησε για μεγάλο διάστημα τον τόπο». **4.** το ουδ. ως ουσ. **το δεξί,** (ενν. χέρι ή πόδι): «του 'δωσα μια με το δεξί μου και τον ξάπλωσα κάτω». (Λαϊκό τραγούδι: *έλα πιάσε με απ' τον ώμο κι όπα πρώτα το δεξί κι αν μου κουραστείς στο δρόμο θα σε βάλω σε ταξί*). Επίρρ. **δεξιά, α.** (για κίνηση) με δεξιά κατεύθυνση: «στρίψε δεξιά στο πρώτο στενό που θα βρεις και μετά όλο ευθεία». **β.** (για στάση) στο δεξί σου χέρι: «μόλις περάσεις το περίπτερο, ακριβώς στο δεξιά σου είναι το σπίτι που ψάχνεις». **γ.** σύμφωνα με τις θέσεις της πολιτικής παράταξης που ανήκει στο δημοκρατικό συντηρητικό χώρο: «τον τελευταίο καιρό κινείται στα δεξιά». (Ακολουθούν 25 φρ.)·

- *γράφει με το δεξί* (ενν. χέρι), είναι δεξιόχειρας: «οι πιο πολλοί γράφουν με το δεξί»·

- *δε γνωρίζει η δεξιά του τι ποιεί η αριστερά του, α.* ενεργεί με μεγάλη μυστικότητα: «αυτός να σου πει τι κάνει; Αυτός, αγόρι μου, δε γνωρίζει η δεξιά του τι ποιεί η αριστερά του». **β.** είναι εντελώς αποδιοργανωμένος, δεν ξέρει τι του γίνεται: «πώς να πάει μπροστά στη δουλειά του, αφού δε γνωρίζει η δεξιά του τι ποιεί η αριστερά του». *Η δεξιά του και η αριστερά του,* ενν. χείρ (= χέρι)·

- *δεν ξέρει η δεξιά του τι ποιεί η αριστερά του,* βλ. φρ. *δε γνωρίζει η δεξιά του τι ποιεί η αριστερά του*·

- *είναι το δεξί μου χέρι,* είναι έμπιστός μου, είναι πολύτιμος συνεργάτης μου: «από δω να σου γνωρίσω το διευθυντή του εργοστασίου μου, που είναι το δεξί μου χέρι»·

- *η δουλειά μου 'ρχεται δεξιά ή οι δουλειές μου 'ρχονται δεξιά,* βλ. λ. [δουλειά](#)·

- *η δουλειά να σου 'ρθει δεξιά ή οι δουλειές να σου 'ρθουν δεξιά,* βλ. λ. [δουλειά](#)·

- *κλίνειτ' επί δεξιά!* βλ. λ. κλίνω·

- *με το δεξί* (ενν. πόδι), προτροπή του οικοδεσπότη στον πρώτο επισκέπτη τη μέρα της Πρωτοχρονιάς να μπει μέσα περνώντας το κατώφλι με το δεξί του πόδι, γιατί επικρατεί η αντίληψη πως αυτό είναι γούρικο και όλη η χρονιά θα πάει καλά για το σπιτικό του. Από το ότι το δεξί συμβολίζει την καλή, την ευνοϊκή έκβαση των πραγμάτων. Την ίδια προτροπή κάνει και ο ιδιοκτήτης νεοσύστατου καταστήματος στον πρώτο του πελάτη, για να πάνε καλά οι δουλειές του. Συνήθως, σε αυτές τις περιπτώσεις, ο οικοδεσπότης ή ο καταστηματάρχης προσκαλεί ως πρώτο επισκέπτη ή πελάτη κάποιον από το περιβάλλον του, που τον θεωρεί τυχερό· όμως δεν είναι λίγες οι φορές που ο προσκεκλημένος αρνείται αυτή την τιμή, φοβούμενος τυχόν κακή πορεία των πραγμάτων, για την οποία κινδυνεύει να θεωρηθεί υπεύθυνος ο ίδιος. Αν και το έθιμο αυτό επικρατούσε παλιότερα, δεν είναι σήμερα λίγοι εκείνοι οι καταστηματάρχες, που κάθε πρωί, όταν ανοίγουν το μαγαζί τους, θεωρούν γούρι, όταν μπει μέσα ο πρώτος πελάτης της ημέρας πατώντας με το δεξιά του πόδι. (Λαϊκό τραγούδι: *ταξί ταξί ταξί ταξί, μπες με το πόδι το δεξί και σαν πασάς ξαπλώσου και σαν πασάς ξαπλώσου*)· βλ. και λ. ποδαρικό, χερικό·

- *μέχρι να σηκώσει το δεξί του, βρομάει τ' αριστερό του* (ενν. πόδι), περπατάει πάρα πολύ αργά, είναι εξαιρετικά βραδυκίνητος, εργάζεται με εξαιρετικά μεγάλες καθυστερήσεις. Συνών. *μέχρι να σηκώσει το ένα του πόδι, βρομάει τ' άλλο / μέχρι να σηκώσει το ένα του πόδι, του τρώει ο λύκος τ' άλλο*·

- μόνο δεξιά! βλ. φρ. πάντα δεξιά(!)·
- μου πάνε όλα δεξιά ή όλα δεξιά μου πάνε, βλ. φρ. μου 'ρχονται όλα δεξιά·
- μου 'ρχονται δεξιά τα πράγματα, βλ. λ. [πρά\(γ\)μα](#)·
- μου 'ρχονται όλα δεξιά ή όλα δεξιά μου 'ρχονται, (γενικά) τα πράγματα στη δουλειά, στη ζωή μου, μου έρχονται ευνοϊκά: «είμαι πολύ ευχαριστημένος, γιατί τον τελευταίο καιρό μου 'ρχονται όλα δεξιά»·
- ο Θεός να στα φέρει δεξιά ή ο Θεός να στα φέρνει δεξιά ή ο Θεός να τα φέρει δεξιά ή ο Θεός να τα φέρνει δεξιά, βλ. λ. [Θεός](#)·
- ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει (η) δεξιά, βλ. λ. [λαός](#)·
- όλα μου πάνε δεξιά ή όλα πάνε δεξιά, (γενικά) τα πράγματα στη δουλειά μου, στη ζωή μου, εξελίσσονται ευνοϊκά: «δεν έχω να στενοχωριέμαι για τίποτα, γιατί όλα μου πάνε δεξιά»·
- όλα μου 'ρχονται δεξιά, βλ. φρ. μου 'ρχονται όλα δεξιά·
- όλο δεξιά! βλ. φρ. πάντα δεξιά(!)·
- πάντα δεξιά! ευχή σε κάποιον, που μας λέει πως του έρχονται ευνοϊκά τα πράγματα στη ζωή του, να συνεχίσουν να του έρχονται ευνοϊκά·
- στο δεξί μου (σου, του, της κ.λπ), βλ. φρ. στο δεξί μου (σου, του, της κ.λπ) χέρι·
- στο δεξί μου (σου, του, της κ.λπ) χέρι, δεξιά μου (σου, του, της κ.λπ), δεξιά: «λίγο παρακάτω θα συναντήσεις στο δεξί σου χέρι ένα περίπτερο, που έχει όλες τις μάρκες των τσιγάρων»·
- τα σκορπώ δεξιά κι αριστερά (ενν. τα λεφτά μου), τα ξοδεύω άσκοπα, τα κατασπαταλώ: «όταν τα είχε, τα σκορπούσε δεξιά κι αριστερά και τώρα δεν έχει να φάει»·
- το δέντρο απ' τον καρπό γνωρίζεται, οι άξιοι άνθρωποι ξεχωρίζουν από τα έργα τους: «αν αξίζεις, δε θα χαθείς μέσ' στην ανωνυμία, γιατί το δέντρο απ' τον καρπό γνωρίζεται»·
- τον έχω δεξί μου χέρι, βλ. φρ. είναι το δεξί μου χέρι·
- τρέχω δεξιά αριστερά, τρέχω προς όλες τις κατευθύνσεις, ιδίως επιδιώκοντας να πετύχω κάτι: «απ' το πρωί τρέχω δεξιά αριστερά για να βρω λεφτά, να καλύψω μια επιταγή μου»·